

12-10-2019

БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМДА ИНТЕГРАЦИЯЛАШГАН ЎҚИТИШНИНГ АҲАМИЯТИ

Д Рустамова
ФарДУ

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Рустамова, Д (2019) "БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМДА ИНТЕГРАЦИЯЛАШГАН ЎҚИТИШНИНГ АҲАМИЯТИ," *Scientific Bulletin of Namangan State University*. Vol. 1 : Iss. 12 , Article 68.
Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol1/iss12/68>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific Bulletin of Namangan State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact sh.erkinov@edu.uz.

БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМДА ИНТЕГРАЦИЯЛАШГАН ЎҚИТИШНИНГ АҲАМИЯТИ

Cover Page Footnote

???????

Erratum

???????

ISSN:2181-0427

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

2019 йил 12 сон

БОШЛАНГИЧ ТАЪЛИМДА ИНТЕГРАЦИЯЛАШГАН ЎҚИТИШНИНГ АҲАМИЯТИ

ФарДУ магистри Рустамова Д.

Аннотация: Интеграциялашган таълимнинг асосий мақсади болаларга ҳар томонлама билим бериш бўлиб, бошланғич таълим мазмунини интеграциялаш мобайнида бир-бирига боғлиқлик ҳолда ҳажми ошади ва тартибга тушади. Шу тизим ёрдамида қисмларнинг ишлаши ва ўрганиш объектининг яхлитлиги тартибга солиш масаласи илгари сурилган.

Abstract: Providing knowledge on the basics of integrated learning and integrating the content of other education with each other undermines the goodness and order of each other's state of strength. In this regard, the issue of maintaining goodness in organizing and organizing aid classes has been advanced.

Аннотация:Этот статья о предоставлении знаний об основах интегрированного обучения и интеграция содержания другого образования друг с другом подрывает доброту и порядок состояния силы друг друга. В связи с этим вопрос поддержания доброты в организации и организации занятий по оказанию помощи был выдвинут.

Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида ҳам таълим тизимининг етакчи бўғини бошланғич таълимни интеграциялаш муҳим ўрин эгаллайди. Таълимнинг интерактив курси кўргазмаларни таълим системаси бўлиб, интерактив билимларни чуқурлаштириш ва кенгайтириш асосида кўргазмаларни, маҳоратни вужудга келтириш сирларини ўрганади. Кўргазмаларни таълим системаси турли ҳилдаги типлар, шакллар, усуллар, объектлар асосида қурилади.

Билимларнинг интеграциялашган (кўргазмаларни) тармоғида интеграциялашнинг усул ва воситалари; таълим режасидаги ўқитиш жойида; вақтнинг ҳажмига қараб, шу машғулотнинг ўзлаштириш вақти болаларнинг ўзлаштириш даражаси; кўп мақсадли ва ранг-баранглиги ҳамда кўп функцияга эгаллиги билан тавсифланади.

Интеграция сўзи луғатларда турлича талқин қилиниб, интеграция латинча “integratio” – жамлаш, умумлаштириш, “integer”, яхлит тушунча;

Биринчидан алоҳида дифференцион бўлимларининг ўзаро мувофиқлиги, органик функциялар тизимининг яхлитлиги ва бу ҳолатга олиб борувчи жараён;

Иккинчидан дарсларнинг ўзаро боғлиқлиги ва яқинлашув жараёни. Интеграция тушунчаси биринчи бўлиб, ХУШ асрнинг 20-йилларида инглиз олими Г.Спенсер томонидан таълим жараёнига киритилган. У “Интеграция” сўзини иккита тушунчага эга эканлигини исботлаб берган:

1. Тизим, организмнинг алоҳида қисм ва вазифаларининг ўзаро боғлиқлик ҳолатини ва шу ҳолатга олиб борувчи жараённи ифодаловчи тушунча.

2. Фанларнинг яқинлашиши ва ўзаро алоқа жараёни.

“Интеграциялаш”–тушунчасига “Педагогик дугатда” қуйидагича таъриф берилади: “интеграциялаш лотинча “integer”–умумийлик, “integerara”-умумийликни тўлдириш, яратиш, тиклаш демакдир. Таълим мазмунидаги уйғунликларни таъмсинлаш муаммолари интеграциялашнинг шуғулланадиган соҳаси ҳисобланади. У тушунчаларни умумлаштиришни ўргатиш. Таълим ва тарбияда билимлар, тушунчалар, кўникмалар ва малакаларни шакллантиришни умумлаштириб, қонун-қоида кўринишига келтиришни амалга оширади”.

Таълим жараёнида интеграция билимлар мажмуасини кенгайтириш ва чуқурлаштиришга ҳизмат қилади. У турли хилдаги умумий билимлар объектининг умумий усули сифатида вужудга келган. Интеграциялашган таълимнинг асосий мақсади болаларга ҳар томонлама билим беришдир.

Интеграциялаштирилган дарслар болалар дунёқарашида бир бутунликни воқеалар узвийлигини тушинишини табиатан англаб етишга ўргатади. Шуни таъкидлаб ўтиш керакки, мактаб таълимида фанларнинг интеграцион боғланишлари илмий жиҳатдан турли фикрлар ва қарашлар эса бир-бирига зид ва узвий бўлмаганлиги сабабли интеграция муаммосини ҳамон олимларимиз ўртасида баҳсли масалалардан бири бўлиб келмоқда.

Бошланғич таълим мазмунини интеграциялаш мобайнида бир-бирига боғлиқлик ҳажми ошади ва тартибга тушади. Шу тизим ёрдамида қисмларнинг ишлаши ва ўрганиш объектининг яхлитлиги тартибга солинади.

XIX-XX асрлар оралиғида педагогикада кичик ёшдаги болаларни табиий муҳит билан таништиришнинг интеграциялашган курсини яратиш фикри пайдо бўлган. Бу фикр А.Я.Герд. Д.Н.Кайгородов. А.П.Павлов номлари билан боғлиқ бўлиб, улар бошланғич мактабга атрофдаги жонли ва жонсиз дунё ҳақидаги бўлинмаган курсни киргизишни талаб қилишди.

Академик И. П. Павлов таъкидлаганидек: “Таълим–алоқа, фикр, тафаккур ва билимлардан иборат”. Унинг фикрича фанлар ўртасидаги ўзаро узвийлик табиат ва жамият воқеалари ўртасидаги мавжуд узвийликнинг объектив инъикосидир. Бинобарин ўзаро узвийлик табиат ва жамиятдаги нарса ва ҳодисаларга умумий ва муҳим хусусият саналади. Ҳар бир нарса, воқеанинг моҳиятини билиш унинг бошқа нарса ва ҳодисалар билан бўлган муносабатини билишга боғлиқ. Таълим жараёнида турли хил мантиқий тизимлар орқали тарбиячи ва у билан биргаликда болалар ўз билим, қобилият ва кўникмаларини дедукция, индукция, синтез, умумлаштириш, конкретлаштириш, таққослаш шаклида ифодалайди.

Мактаб таълимини интеграциялаш жараёнининг психологик асоси сифатида психолог Ю.А.Самариннинг ассоциатив тафаккур тўғрисидаги фикрлари олиниши мумкин. Бу фикрлашнинг мазмуни шундаки, ҳар қандай билим бу ўхшатиш, билимлар тизими эса ўхшатишлар тизимидир.

У ўхшатишларнинг қуйидаги турларини ажратади:

- Локал (махаллий, маълум бир жой, нарса билан чегараланди).
- Бирор тизимга тегишли бўлган.
- Тизим ичидаги.
- Тизимлар орасидаги.

-Ақлий фаолият даражаларини ўхшатишларининг мос келадиган даражасига бирлаштириш хусусиятига қараб таснифлайди.

Буюк чех педагоги Я. А. Коменский табиат ва инсон фаолиятига оид мисолларга мурожаат қилади. Масалан, у ўқитишни нарса, буюм билан умумий таништиришдан, болаларнинг уни яхлит идрок қилишларидан бошлаб, ундан кейин унинг айрим томонларини ўрганишга ўтиш зарурлигини таъкидлайди.¹ Унинг фикрича, табиат ҳамма нарсани энг умумий нарсадан бошлайди ва хусусий нарса билан тутатади.

Сўнги йилларда таълим йўналиши, инсоннинг таълим олиш жараёнида яхлит интеллектуал ривожланиши ҳақидаги саволларига жавоб бермоқда. Инсоннинг таълим олиш жараёнидаги комплексли ривожланиш шароитидаги қарама-қаршиликларни амалиётдаги педагоглар аниқлашган. Ю.М.Колегин ва О.Л.Алексинко интеграциянинг салбий омилларини кўрсатиб беради. Роберт Карлоснинг айтишича кичик ёшдаги болаларга фақат, санац, ёзиц, ўқишни ўргатиб қолмасдан бундан ҳам муҳимроқ ва каттароқ масалани амалга ошириш мумкин. Чунки ҳар бир бола шаклланиш даврида унинг интеллектуал фаоллигини рағбатлантириш, табиий қобилият сингари, унинг кейинги муваффақиятлари учун жуда муҳимдир.

В.Н.Федорова ўз тадқиқотларида фанлараро алоқадорликни самарадорлигини оширишнинг дидактик имкониятларини кўрсатиб берган.

А.Ч. Чориев ўз тадқиқотларида педагогика фанининг бадиий адабиёт билан боғлиқлиги маънавий тарбия беришнинг кенг имконияти эканлигини таъкидлаб ўтади.

Ўзбек маърифатпарвари Абдулла Авлоний маънавий-ахлоқий тарбияда болалар табиат ва жамият қонун-қоидаларини, табиий ҳодисаларини, уларнинг ўзаро узвийлигини билиш кераклиги, шундагина улар жамият ва халқ фаровонлиги учун хизмат қиладиган бўлиб етишишлари мумкинлиги ҳақида фикр билдиради.

Педагог олима Ф.Қодирова ўз илмий тадқиқотида мактабгача таълим ёшидаги болаларга ўзбек ва рус тилларини ўргатишда интеграцион йўл билан амалга оширишнинг тизимини асослаган. Педагоглар Р.А.Мавлонова ва Н.Х.Раҳмонқуловлар томонидан яратилган “Бошланғич таълимнинг интеграциялашган педагогикаси” ўқув қўлланмасида тадқиқот муаммоси бошланғич таълим жараёнлари мисолида ёритилган.

Юқоридаги назарий таҳлил натижаларига кўра интеграциялашган таълим жараёни ўқитишда юқори натижа, самара ва сифат даражасини юқори самарадорлигини таъминлайди.

References:

1. Jo'raev R. Zunnunov A. "Ta'lim jarayonida o'quv fanlarini integratsiyalashtirish omillari" T. "SHarq". 2005 y.9-bet.
2. SH.R.Nikolaevich."Vozmoznost i puti realizatsiya integratsii izobrazitel'nogo iskusstvo i razvitie rechi v nachalni" .2015

МУНДАРИЖА

ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ФАНЛАРИ

01.00.00

ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИЕ НАУКИ

PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

- 1 Visual c# da razryadli operatsiyalar.
Temirov O.M..... 3
- 2 Java dasturlash tilida abstrakt sinflar
Holmirzayev H.E..... 6
- 3 Ўнг томони номаълум ва коэффициенти узулишга эга бўлган биринчи тартибли
чизиқли оддий дифференциал тенглама учун масалалар
Тиллабаева Г.И..... 10
- 4 Matematika darslarida muammoli ta'lim
Alixanov O.O..... 15
- 5 О некоторых задачах теории одномерной бифуркации
Тухтасинов М,Кушақов Х.Ш 20

КИМЁ ФАНЛАРИ

02.00.00

ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

CHEMICAL SCIENCES

- 6 Карбоксиметилцеллюлоза: олиниши, айрим физик – кимёвий хоссалари,
ишлатилиши (обзор)
Сайпиев Т.С..... 27
- 7 N-vinilpirrolidon asosida suvda eruvchan sopolimerlar sintez qilish va ular
makromolekulalarining kompozitsion tuzilishini o'rganish
Toshmatov Y.R., Dexqonov R.S.,Boydedayev. A.A..... 39

БИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

03.00.00

БИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

BIOLOGICAL SCIENCES

- 8 Far1 Related Sequence (FRS) генлар оилас ининг вакили frs10 генни g.hirsutum
туридаги функсиясини рнки технологияси ёрдамида ўрганиш.
Усманов Д.Э, Буриев З.Т, Абдукаримов Ш.С, Собиров Б.М, Мухторов А. Т..... 46
- 9 Кўхитанг тизмаси флораси таркибидаги *ziziphora* l. туркуми турларининг
биоэкологияси
Ибрагимов А.Ж,Батошов А.Р,Каримов Б.А,Мирзаев С.И 50

ТЕХНИКА ФАНЛАРИ

05.00.00

ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

TECHNICAL SCIENCES

- 10 Интернет самарали коммуникация канали сифатида
Бекназаров К.Т..... 54

ТАРИХ ФАНЛАРИ

07.00.00

ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ

HISTORICAL SCIENCES

11	XX asrning 60-80-yillarida namangan viloyati xalq ta'limi tizimi: muammolar va yutuqlar Mamasaidov L. P.....	60
	ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
	09.00.00 ФИЛОСОФКИЕ НАУКИ	
	PHILOSOPHICAL SCIENCES	
12	Tarixiy taraqqiyotda ayollarning o'rnini Mamatov O.V.....	64
13	Миллий байрамларда санъат турларининг ифодаси Шадиметова Г.М.....	67
14	Замонавий санъатларда янги эстетик мезонларнинг вужудга келиши Кадирова Д.С.....	72
15	Мақом куйларининг фалсафий-эстетик моҳияти Нуруллаева З.С.....	78
16	Ахборот медиамаданияти трансформацияси ва глобаллашуви Кодиров Н.М.....	83
17	Ренессанс даври мутафаккирлари оилавий муносабатларда поклик ва гўзаллик ҳақида Хандамова М.....	93
18	Полифункционаллик халқ қабулхоналарининг ўзига хос хусусияти сифатида Айтбоев М.Ю.....	99
19	Оиланинг жамиятдаги роли ва ижтимоий функциялари Абдуллаева Н.....	103
20	Инновация фалсафасининг ижтимоий функционал хусусиятлари Ходжаев С.Б.....	108
21	Бохарзий ва унинг вақф ерлари Норова М.Ф.....	113
22	Туркистон “Янги усул” мактабларида таълим жараёнининг ташкил этилиши ва ундаги гендер муаммолари Намазова Ю.М.....	121
23	Аҳмад Заки Валидийнинг тарих фалсафаси Хужаев М.И.....	126
	ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
	10.00.00 ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ	
	PHILOLOGICAL SCIENCES	
24	The Role of stylistics in linguistics and literature Umrzaqov I. I.....	133
	Девону Луғотит Турк” асарида қўлланган шахс номлари гуруҳига оид	
25	лексемаларнинг семантик хусусиятлари Розикова Г.З.....	136
26	О'zbek tiliga o'zlashgan arabcha leksemalar va ularning badiiy asarlarda qo'llanilishi Rahmatullayev.Y.....	142
27	Замонавий таълим тизимида касбий компетентликни модуллаштиришмоҳияти	

Абдиева С.М.....	146
28 Qo'shma gaplarda shakl va mazmun Ahmedova N.Sh.....	151
29 Краткий обзор по историю изучения терминов родства в узбекских и английских языках Каримова В.....	156
30 O'zbek adabiy tili uslublarining shakllanishi Vabaxanova D.A.....	163
31 Йўл мотиви ҳақида Қўчқаров О.....	169
32 Жаҳон тилшунослигида диний функционал услубнинг ўрганилиши Юсупова Ш.Т.....	173
33 Жек лондоннинг исёнчи асаридаги воқеаликни тасвирлаш хусусиятлари Najmiddinov J, Bahodirov A.....	179
34 Johann Wolfgang Gytoring "Yosh Verterning iztiroblari" romanida poetonimlar talqini Vozorova R.Sh.....	182
35 "Алпомиш" библионими ва бош тимсол исми, лақаби хусусида Улуқов Н, Юнусова Б.....	186
36 Наманган қипчоқ шевалари ва этнослараро жараёнлар Дарвишов И.Ў.....	190
37 Grammatik ko'rsatkichlarning o'zlashtirilishida aniqlik darajasi (O'zbek tilini o'rganayotgan koreyslar misolida) Saidaxmedova O.I.....	197
38 Перевод понятий означающие национальных конвенций, традиций и обряд Самандаров . Ш.С.....	202
39 Принцип вежливости в речевом общении. Саидова М.Ш, Холматова Г.И.....	205
40 Адабиёт ва прагматика Раҳимов У.Э, Махаммаджлонов Н.Д.....	209
41 Хикматли сўзлар таржимасида қофияни сақлаш Абдуллажанов А, Мамадалиев Э.....	214

**ГЕОГРАФИЯ ФАНЛАРИ
ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАУКИ
GEOGRAPHICAL SCIENCES**

42 Фарғона водийси дарёлари оқимининг иқлим илишига реакцияси Солиев И.Р., Ғулумжонов Д.....	219
---	-----

11.00.00
**ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES**

43 Готовность будищих педогогов как основной фактор успешности инклюзивного образования Сатторов М, А.....	225
---	-----

44	Педагогик стратегия - олий таълим муассасаси битирувчисининг рақобатбардошлигини шакллантиришнинг концептуал асоси Эргашев Б.Б.....	229
45	Таълимда ахборот коммуникацион технологияларидан фойдаланиш афзалликлари Ниязова Н.А.....	234
46	Олий таълим муассасалари ўқув-тарбия жараёнида фанларичра ва фанлараро интеграциясини таъминлашнинг педагогик-психологик масалалари Жуманов А.А.....	237
47	Мактабгача таълим ташкилотларини инновацион ривожлантириш муаммолари Абдуназарова Н.Ф, Хамдамова М.Т, Парманов Ж.А.....	242
48	Физика ўқитувчиларининг таълимга инновацион ёндашуви Бекназаров З.Ф.....	245
49	Тухника йўналишиндаги мутахассис компетентлигининг модели Даминов О.О.....	250
50	Олий таълим муассасаларида замонавий инновацион технологияларини қўллашнинг ўзига хослиги ва хусусиятлари Исмаилова З.К, Химматалиев Д.О.....	257
51	To actual directions of development of export of fruit and vegetable products in Uzbekistan Avulchaeva F.....	261
52	The significance of cultural awareness in second language learners' classroom Umirzakova D.A.....	264
53	Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish yo'llari Jo'rayeva T.U, Shamirova Y.K	268
54	Role of peer observation in foreign language teaching Jalolov Sherali, Botirova Z.X.....	274
55	Ingliz tilni o'rgatishda mnemonik usullardan foydalanish Yunusova Y.B.....	278
56	Талаба ёшлар соғлом турмуш тарзини шакллантириш масаласига қадрият сифатида қарашни тарбиялаш муаммолари Назаров А.Т.....	281
57	“Олий таълим муассасалари ўқув–жисмоний машғулотлар жараёнини ташкиллаштиришда blended learning концепциясидан фойдаланиш орқали таълим сифатини ошириш” Махкамов А.Ю.....	284
58	Ўқувчиларнинг геометриядан ўқув фаолиятини фузионизм ғояси асосида такомиллаштириш йўллари Ғойибназарова Г.Н, Джураева Ш.К.....	288
59	Мактабгача таълим муассасаларини сифат жиҳатдан такомиллаштириш Ибрагимова Г.Н.....	293
60	8-синф физика курсининг “электр заряд. электр майдон” бобини ўқитиш Зоҳидов И.О, Каримова Р.К, Умаров А.О.....	298

61	Таркибида сирт фаол модда тутган учкарбамид хлорат натрий дефолиантини олиш жараёнини ўрганиш Умиров Ф.Э, Худойбердиев Ф.И, Номозова Г.Р, Закиров Б.С.....	303
62	Ижтимоий-эмоционал кўникмалар шаклланишининг педагогик-психологик омиллари Раҳимова М.А.....	311
63	Ҳамкорлик педагогикасининг узлуксиз таълим тизимидаги инсонпарварлашув хусусиятлари Ўринова Ф.Ў, Усмонова Ш.Ё.....	317
64	Чақириққача ҳарбий таълим бўйича мутахассисларни шакллантиришнинг долзарб масалалари Хасанов А.Т, Юсупов Т.Т.....	323
65	Мобиллик-олий педагогик таълимни модернизация қилиш сифатида Эшназарова М.Ю.....	327
66	Бўлажак меҳнат таълими ўқитувчиларида касбий муҳим сифатларни шакллантириш педагогик жиҳатлари Қодиров М.М.....	332
67	Бошланғич таълимда прагматик ёндашув асосида матн ўқишнинг ўзига хос хусусиятлари Йўлдашева Д, Буважонова М.....	338
68	Бошланғич таълимда интеграциялашган ўқитишнинг аҳамияти Рустамова Д.....	341
69	Кичик мактаб ёшидаги ўқувчиларни нутқ маданиятини шакллантиришда китоб ва унинг аҳамияти Ўринова Ф, Сидикова З.....	344
70	Технология использование метода кейс-стади при изучении компьютерной графики. Отабаева Ф.Т.....	348
71	Pedagogik tajribalarni to'plash va ommalashtirish tizimi Mo'minova G, Insarova G,.....	355
72	Талабаларнинг мустақил таълим фаолиятини ривожлантириш- ўқув жараёнининг асоси Мўминов З.О.....	359
73	Innovatsiya ta'limning muhim elementidir. Madaminov F.Sh.....	367
74	Intellectual kompyuter o'yinlari yordamida individual matematik ta'limni yo'lga qo'yish Najmiddinova . N.Y.....	373
75	Футболчиларни эмоционал ҳолатларини аниқлашнинг методик хусусиятлари Сатиев Ш.К	378
76	Бўлажак ўқитувчиларнинг мустақил фикрлаш маданиятини ривожлантириш моделини такомиллаштириш. Қамбаров М.М	384

77	Содержание и структура учебников по методике обучения языкам Габдулхаков, Фарид Ахунович.....	391
	ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ PSYCHOLOGICAL SCIENCES	
	19.00.00	
78	Оилада болаларнинг ижтимоий- ахлоқий сифатларини шакллантириш омиллари Ортиқова З.Н.....	395
	СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ SOCIOLOGICAL SCIENCES	
	22.00.00	
79	Маънавий тарбия ва тарихий онг Махкамов Қ.О.....	398